

tartják meg. Ha Franciaország és Magyarország meggyőződtek ennek az átalakulásnak a szükségességéről és elhatározzák, hogy maguk és mások érdekében a legnagyobb mértékben együttműködnek, akkor mindkettőjük számára gyakorlati kapcsolatok kifejlesztéséről van szó. A kulturális és tudományos élet terén tapasztalható számos hasonlóság megkönnyíti a dolgokat. A gazdasági és technikai vonalon azonban, ahol a kölcsönös csere még meglehetősen korlátozott, nagyobb erőfeszítésekre van szükség. Végül politikai szempontból – feltéve, hogy mindkét ország ezentúl már csak saját népétől függ – Európa egyesítésének, a világ békéjének és az emberi haladásnak a céljait kell szolgálunk. Ez azt jelenti, hogy kapcsolatainkat, egymáshoz való viszonyunkat minden vonatkozásban sorosabbra kell fűznünk.”

VII. FEJEZET

Összefoglalás

A trianoni békeszerződés feldarabolt egy nemzetet, melynek szerepe és történelmi küldetése ezer éven keresztül a nyugat, a kereszténység és az emberi kultúra számára mindenkor felbecsülhetetlen jelentőségűnek számított. Ennek a népnek egészen különös tulajdonságokkal kellett rendelkeznie ahhoz, hogy ezer évig minden megpróbáltatás közepette fennmaradjon és küldetését teljesíthesse. Befejeződött vajon ez a szerep, és a küldetés? Magyarországnak nincs többé létjogosultsága, mint ahogy ezt szétdarabolói állították? Az 1956-os eseményekre volt szükség ahhoz, hogy Európát és az egész világot emlékeztesse: az 1000 éves Magyarország, a nyugat védőbástyája nem halt meg, nem tűnt el. 1956-ban a magyar nép ismét megmutatta, hogy milyen végsőig elszánt akadályt jelent minden imperializmus részére, mely uralmát Közép-Európára akarja kiterjeszteni, akár mongol vagy török mint a múltban, akár germán vagy szovjet mint újabban. Az északról délre terjeszkedő pánszlávizmus és a nyugatról keletre terjeszkedő pángermánizmus útját az egyik fajhoz sem tartozó magyarok zárták el, „akiket a Gondviselés helyezett oda, a germán–szláv tenger hullámaintól verdesett szikla, az európai egyensúly nélkülözhetetlen tényezőjeként.”¹⁵² Ebben tapasztalható ennek a nemzetnek a nagysága és sajnos tragédiája is egész történelme folyamán. Magyarország valóban Európa egyik legveszélyesebb részén, az ellentétek ütközőpontján, ahogyan sokszorosan megírták, egy szerfölkött veszélyes ponton, a kontinenset uraló nagy népek: a latinok, a germánok és a szlávok között foglal helyet. Ennek ellenére, valahányszor csak meg tudta őrizni nemzeti függetlenségét, egyensúlyi tényezőt biztosított Európa számára. Láthattuk, hogy főleg Magyarország testét északon és délen célbavevő pánszláv terjeszkedési vágyak, vagyis a pánszláv veszedelem volt számára a legsúlyosabb. Ez volt egyébként mindig a magyarok tragikus helyzete, hogy a két veszedelem: a germán vagy a szláv között kellett választaniok. Ennyire kedvezőtlen helyzetben, végtelenül nagy nemzeti érzés hiányában a magyarok kétségtelenül eltűntek volna.¹⁵³ A két háború példája egyébként világosan megmutatta, hogy „a magyarok csak a mártások között választhattak, amellyel megették őket”. Magyarország sem 1918-ban, sem 1945-ben nem nyert volna még német győzelem esetén sem, mert Németország valószínűleg gyarmatosította és talán meg is csonkította volna.

A magyarok a civilizáció és a kereszténység védelmében kifejtett nemzeti tevékenységét egyébként a múlt századokban nem csak pápák és kiváló politikusok, hanem kiemelkedő francia és más nemzetiségű történészek és földrajztudósok, mint Michelet, Quinet, Reclus, Chassin és Sayous

– hogy csak a franciákat említsük –, is elismerték és azt az elmúlt századok folyamán erőteljesen ki is nyilvánították. A magyar történelem majdnem minden lapján találkozunk a magyarok elszánt akaratával, hogy szabadok maradhassanak és ne kelljen idegen elnyomást elszenvedniök még akkor sem, ha az elnyomó maga egy nyugati nagyhatalom is volt: emlékezzünk az osztrák imperializmus elleni véres felkelésekre, melyek az egész XVII. századot jellemezték, Bocskai István, Bethlen Gábor, Rákóczi György, később II. Rákóczi Ferenc vezetése alatt egészen a Kossuth-féle szabadságharcig 1848–49-ben, melyet mint az egész világ tudja, az oroszok vertek le, ugyanúgy mint az 1956-os nemzeti felkelést. Talán a nyugathoz való állhatatos hűségben kell keresni a mély okát annak, ami miatt a magyarok, saját keleti származásuk ellenére, a keletről, vagy délről jövő támadók által oly kegyetlen bánásmódban részesedtek, akik végigpusztították országukat egész történelmük folyamán; a tatároktól és a töröktől kezdve, melyek özönét több évszázadon keresztül önmaguk feláldozásával tartották vissza – több ízben megvédve egész Európát egy nagyobb szerencsétlenségtől, egészen a legutolsóig: az orosz betörésig, amely több tekintetben hasonló volt a megelőzőkhöz.

Bizonyos, hogy ez a majdnem szüntelen, a keletről fenyegető barbarizmus ellen századokon keresztül a mai napig rendíthetetlen hittel, elszánt bátorsággal és rendkívül élni akarással folytatott küzdelem – minden elszenvedett vereség és seb ellenére (mely olyan mélyen rányomta a nemzeti és európai küldetés eszméjének bélyegét a magyar lelkeletre) állította a magyar nemzetet hősi forradalmában egységesen a szovjet megszállókkal szembe. Az 1956-os forradalom jelentősége nem érhető meg teljességében, ha fényt nem vetünk a magyar nemzet egész történelmére, melynek 1956 egyik legmozgalmasabb, legdicsőbb epizódját képezi. Rá kell világítani ezen keresztül nemcsak a közelmúlt eseményeire, a szerencsétlen jaltai és potsdami egyezményekre, melyek egész Közép- és Kelet-Európát vakon kiszolgáltatták az oroszoknak, hanem a negyedszázaddal ezelőtt létrejött St. Germain-i és trianoni békediktátumokra is, melyek szétrombolták Ausztria–Magyarországot és Szent István Királyságát.

Az 1956-os október–novemberi napok, mikor gyakran felhangzottak a Marseillaise hangjai is, a magyar nép egyik leghősiesebb lapját írták be a történelmébe. Magyarország elterelte a figyelmet más országok erőtlenségéről, különösen hagyományos vádolóiról és elkeseredett rágalmazóiról. 1956-ban egyes nyugati politikusok bizonyos lelkiismeretfurdalást érezhettek, mikor látták, hogyan támadnak hősök, a kommunizmus igazi ellenállói abból a népből, abból az országból, melynek megcsonkításához maguk is hozzájárultak, melyet haragos magatartásukkal éveken át üldöztek, igazolva Tacitus már idézett mondását: „Azt gyűlölik, akinek ártottak.”

Ami a magyar népben szép és büszke volt, azt összetévesztettük az elbizakodottsággal. Mikor a nagy felkelés hírei eljutottak hozzánk, meg kellett állapítanunk, hogy ezeknek a jellemvonásoknak, melyek kissé megdöbbenettek bennünket, megvolt a maga magasztos oldala is. A túlzásokkal szemben látható a lenyűgöző nagyság, a látszattal ellentétben a hősiesség ejt csodálatba bennünket. Mikor ez a hősie felkelés elérte a csúcspontját, egy belső hang arra készítetett bennünket, hogy bocsánatot kérjünk a magyar néptől: „Oly közel voltak hozzánk és mi nem értettük meg őket, oly nagyok voltak és mi nem tudtuk ezt...” ezeket a mondatokat 1956. november 2-án egy utódállambeli személy írta.¹⁵⁴

Meddig kell még Magyarországnak az orosz rabszolgaságot elviselnie? A magyar nép a múltban, a 150 éves török uralom alatt, mindenesetre bebizonyította, hogy felkészült a hosszú ellenállásra. Az 1848-as szabadságharc leverése után az ország hasonlóképpen 20 éven át tehetetlenül, de csüggedés nélkül tűrte az osztrák terrort. Az ország minden együttműködést visszautasított az osztrákok által rákényszerített kormánnyal. Az ellenállás Ausztriát végül is az 1867-es kiegyezésre készítette, mely a magyar nép számára újból felemelkedést hozott, megvalósítva fél évszázad alatt egész Európa csodálatára tíz generáció munkáját. Magyarország valószínű most is meg fogja találni a módját, hogy a szovjet elnyomásból fel szabaduljon és visszatérhessen régi hagyományaihoz. Az évszázadok folyamán több példa volt már a magyar nemzet újjáéledésére. *A Szovjetunió nem fogja néhány év, sőt néhány évtized alatt sem letörni azt az országot, mely oly szilárdan ellenállt az évszázados török uralomnak. 1956-ban a magyar nép szabadságszeretete, önvédelmi ösztöne ismét szembehelyezkedett a kommunista kísérellettel, mely arra irányul, hogy az ország nyugattól elfordulva kelet felé, Oroszország felé forduljon, mellyel semmi hasonlóságot sem érez. 1956-ban Magyarország mindent megtett, hogy kiszabadítsa magát az ázsiai láncokból és újra az oly hálátlan nyugathoz csatlakozzék, amely megint semmit sem tett a megmentésére.*

Bethlen István gróf Trianon után elhangzott szavai ma is időszerűek maradnak: „Egy dolog bizonyos, az, hogy ez nem tarthat a végtelenségig, már csak azért sem, mert így lehetetlen élni. A jelenlegi élet Magyarországon lassú halál, pusztulás, tervszerű megsemmisítés, de azért sem lehet így élni, mert a láthatáron új viharok jelei tűnnek fel, melyek azt az épületet, melyet törmelékből raktak össze – amely magánál az alkotási hibájánál fogva nem fog tudni fennmaradni –, el fogja söpörni.”¹⁵⁵

Bátorság kell ahhoz, hogy tévedéseinket beismerjük és tanuljunk a tapasztalat kemény leckéjéből. A két világháború békeszerződése a világéges hatására keletkezett önzés és tévedések következtében előidézett, a tetőpontra hágott nacionalizmusok alapján jöttek létre. A győztesek mégis „A demokráciáért és szabadságért folytatott kereszteshadjárat” szölamát

fogadták el mely az Entente propagandájának leplezésére szolgált. Ma már sokan elismerik, hogy a történelem folyamán két alkalommal, 1919–20-ban és 1945-ben soha nem tapasztalt cinizmussal, felületességgel és farizeizmussal döntöttek Közép-Európa sorsa felől. Az 1941. november 14-én Rooseveltt és Churchill által aláírt Atlanti Charta, melyet Sztálin is elfogadott, ugyanolyan illuzórikus volt, mint Wilson híres 14 pontja. A népek szabad akaratnyilvánítása, önrendelkezési joga nélkül semmiféle területgyarapításra vonatkozó kikötést a Charta nem tartalmazott. 1944 októberében Churchill, mint ismeretes két szivarszippantás közepette engedte át botrányos módon Sztálinnak a 90%-os uralmi fölényt Romániában, 50%-osat Magyarországon és Jugoszláviában, ellentétben a 99%-os angol hatalmi túlsúllyal Görögországban. A győztesek, ahelyett, hogy a „nemzetközi igazság”-ra, „testvériség”-re vonatkozó ígéreteiket teljesítették volna, hihetetlen sovíniszta és lelkiismeretlen egoizmussal párosított korlátozott értelemmel és hihetetlen cinizmussal sáncolták körül magukat. A katonai győzelem órájában Churchill nagy hangon kijelentette: „Ezúttal nem fogjuk ugyanazokat a tévedéseket elkövetni.” Ekkor egy pillanat szünet után, mintegy magában beszélve de jól hallhatóan cinikusan hozzáfűzte: „De el fogunk követni más egyebeket.” Ennek ellenére mindkét világháborúban a szabadságot hirdették. E tekintetben nem volt haladás a két háború között, inkább visszaesés. Tehát egyik háborút sem a „jog”-ért folytatták és egyik békét sem a „népek felszabadításáért” kötötték. Nagy hazugság, amit tegnap is állítottak és ma is állítanak, hogy a népek „a legbiztonságosabb, legigazságosabb Európában élnek”. A győztesek, akik a propaganda minden eszközével rendelkeztek, ráerőszakolták a nemzetközi közvéleményre saját tévedéseik igazolását, saját népeik pedig a hazug propaganda hatására nem ismerhették fel az igazságot. „A hatalmasok az első világháború után meg voltak győződve, hogy népük számára a békét és biztonságot mindörökre biztosították. De lehetséges volt-e ez, mikor a történelmi tanulságokat és erkölcsi alapelveket nem vették figyelembe? Az események azóta igazolták a hibás számítások értéktelenségét, de az 1919–20-as tévedések valódi felelősei nem ismerték be hibáikat, hanem újból minden felelősséget a legyőzöttekre hárítottak.”¹⁵⁶

A nyugati hatalmak az Egyesült Államok közbelépése nélkül kétszer is elvesztették volna a háborút. Már maga ez a tény is elővigyázatosabbá és mérsékeltebbé kellett volna, hogy tegye őket a legyőzöttekkel szemben. 1945-ben ugyanúgy, mint 1919–20-ban sem tudtak győzelmükkel mit kezdeni, nem tudták a világnak az egyenlőség és mértékletesség példáját szolgáltatni, pedig az igazságra alapított béke még egy népet sem alázott meg, egyik érdekét sem sértette. „A háború után el kellene tűnnie a gyűlöletnek, hogy az összeütközés megismétlődése elkerülhető legyen. Hogyan lehet fenntartani a békét a nemzetek között, mikor egyeseket kifosztottak,

mások pedig ezalatt meggazdagodtak?” „Az erőszakos béke csak addig tart, míg a győztesek katonai és gazdasági hatalma fennáll, azontúl pedig számítani lehet a legyőzött népek felkelésével (Franciaország 1870 után, Németország 1918 után, Olaszország és Japán 1945 után.” Ezt olvashatjuk a győzelmek ingatagságától Mme Isorni „A Nagy Háború igaz története” című könyvében.

Az igazi béke bizonyos elvi-erkölcsi értékek alkalmazását foglalja magában, hogy bebizonyíthassák a legyőzötteknek a megtorló háború szükségtelenségét. A két utolsó béke azonban több gyűlöletet idézett elő, mint az utána következő háborúk. Ezt már 1925-ben találóan fejezte ki Nitti elnök „La Paix” (A béke) c. munkájában. „A békeszerződések ahelyett, hogy valóban békét teremtenének, a gyűlölet, bizalmatlanság és bosszú magvát hintik el. A jótékony-sághoz hasonlóan a gyűlölködés is ragályos. A győztesnél sajnos csaknem mindig megtalálható az indokolatlan szándék, hogy a legyőzöttet tönkretégye. 1919–20-ban is ilyen szándékkal sürögtek-forogtak a békekonferencián és korbácsolták fel a szenvedélyeket. A győztesek, hogy megkíséreljék a legyőzöttek tönkretételét, anyagi jólétük és biztonságuk csökkentésére törekedtek. A nemzetek egymástól való függése napról napra erősebben bizonyította, hogy minden ország jóléte többé-kevésbé az általános jólétől függ. A mostani felosztás teljes képtelenség s nem felel meg a földrajz által determinált termelés és árucseré természetes összefüggéseinek. Az ésszerűség parancsa szerint, a béke fenntartása érdekében a győzteseknek mérsékelniök kellene magukat követeléseikben. Ki tudja elhinni, hogy egy ilyen béke elfogadtatható, hogy a legyőzöttek végül is alkalmazkodnak ezekhez az igazságtalanságokhoz és hogy a befejezett tények maguk is erre fogják kényszeríteni őket. Feltételezik, hogy a jelenlegi helyzet egy jogállapot. Az igazság az, hogyha a legyőzöttek elszenvedtek is egy ilyen békét, azokat soha el nem fogadták. Európában nincs béke, csupán átmeneti beletörődés az erőszakba. A béke tehát képtelmű. Addig nem lesz béke Európában, míg a sorozatos háborús igazságtalanságokat jóvá nem teszik, míg a különböző európai népek között helyre nem állítják a szükséges kölcsönösviszonyt. Bárki láthatja, hogy a jelenlegi „status quo”-t csak a győztesek erőszaka tartja fenn! Tévednek, ha a legyőzöttek bölcs belenyugvására számítanak. Igazságos helyzetet kell teremteni, mert a mostani elviselhetetlen. Az erőszakot és az emberi jogok megsértését nem csak az egyik fél követte el. Nem a civilizáció áll szemben a barbársággal, mindkettő megtalálható mindkét táborban. Nincs jó nép és rossz nép. Mindegyik népben vannak jók és rosszak. Gyakran elfelejtjük, hogy a történelem folyamán Franciaország folytatta a legtöbb háborút, hogy a Franciaország által kezdeményezett háborúk nagy részének véres színhelye Németország volt. A háborúk szinte szakadatlan sorozatában a legnagyobb katonai hatalmat Európában Franciaország gya-

korolta, Richelieu-től kezdve Napóleonig: a XVII. században 64 éven át, a XVIII. században 52, a XIX. században 32 éven át.”

Georges Roux 1931-ben a „Békeszerződések felülvizsgálata” c. munkájában a következőket írta: „Erkölcileg és fizikailag lehetetlen, hogy bizonyos államok egy tévedésből örökösen hasznot húzzanak és hogy Európa kialakulása a tűrhetetlen igazságtalanság alapján történjék. A status quo végtelen megőrzésében hinni annyit tesz, mint ezeket a vágyakat tényként elfogadni.” Bertrand de Jouvenel így írt: „Bizonyos hatalmak politikája olyan, mint a játékosok viselkedése; ha nyertek, Nagy Károly módjára visszavonulnak.” A határok megsértésének tiltása helyes, ha azokkal megelégedettek. De ha elégedetlenek az erőszakolt határokkal? A legyőzöttek kimerültsége és a győztesek ereje múlandó. Az emberek szerződése nem az örökkévalóság isteni törvényei. Albert Sorel történész ezt a következőkben fejezte ki: „A szerződések az alkotásuk pillanatában fennálló viszonyokat fejezik ki. Meghatározó jogszabályaik nem maradnak fenn azok között a feltételek között, melyekben megalkották őket. Nincsenek örök érvényű szerződések, mint ahogy nincsenek megváltoztathatatlan politikai törvények sem. Mikor már nem képviselik többé a szükséges viszonyokat, akkor csak erőszakkal lehet őket fenntartani. Európai Szövetség csak akkor jöhet létre, ha a megsértett patriotizmusok megnyugodtak. Előbb azonban Európát igazságos határok szerint kell újra felosztani. Az Európai Szövetséggel kapcsolatban első és fő kérdés a nemzetek összehangolásának kérdése. Első feladat a területi kérdések megoldása az európai egyensúly veszélyeztetése nélkül. A forradalom és vereség által legyengült hatalmak újra életre kelnek. A győzelmi szintkülönbséget nem lehet a végtelenségig fenntartani. A győzelem a háborúhoz hasonlóan csak átmeneti állapot. Úgy veszít az értékből, ahogy távolodik. Mi is volt ez a győzelem? Az a tény, hogy a germánság négy éven át győzelmes volt, kezében volt a kezdeményezés, a katonai fölény. Emlékezzünk azokra a véletlen körülményekre, melyekből hasznot húztunk és óvakodjunk a mértéktelen kevélységtől, mely veszedelmes önhiúságra vezethet. Valljuk be önmagunk előtt, hogy a győzelem nem ad jogokat és az erőszak nem alkot törvényt. A győzelem csak az igazságosság lehetőségét teremti meg. Nem öncél, hanem a béke eszköze. A jó győzelemnek bölcsnek kell lennie.”¹⁵⁷ Attól függ-e vajon a béke fenntartása, hogy Közép-Európában minden áron állandósítani akarjuk az igazságtalan és természetellenes helyzetet? Poincaré szerint a „Béke nem pillanatnyi helyzet megkövesedése, hanem életmű”. „Az időre, az emberi tévedések nagy restaurátorára vagy talán az új katasztrófákra kell várnunk, hogy a világháborúk győztesei által létrehozott szerencsétlen helyzetet megváltoztassák?”

Van-e jelentősége – mondják majd – e meglévő helyzet elutasításának, mely néhány évtől eltekintve már egy fél évszázada tart? Sajnos vannak

tények, melyeket időlegesen el kell ismernünk. A magyarok ma többek között így foghatják fel a dolgokat. Az utolsó szó azonban semmiképpen sem lehet az erőszaké. Franciaország 1871-ben elvesztette Elzász-Lotharingiát. Sem a nép, sem a vezetők nem fogadták el befejezett tényként ezt a veszteséget és tiltakozásuk állandó maradt egy fél évszázadon át. *Anyagi lehetőségek fenntarthatnak egy ideig alapvetően lehetetlen és becstelen helyzeteket, a lényeg azonban, hogy ne fogadják el őket és a tiltakozás ne lankadjon. Ez az alapelv és a remény kérdése.* „A népeket, melyeket olyan törvények alá vetettek, amelyeket azok nem fogadtak el, semmiféle jog sem kényszerítheti hallgatásra.”¹⁵⁸ A politika szabályai semmivel sem magasabb rendűek az erkölcsi szabályoknál, még akkor sem, ha egyes országok nemzetiségi kisebbségeik kényszerű beolvasztására hivatkoznak, egy igazságtalanul birtokolt helyzet érvényesítése céljából. Ez a rendelkezés szerintük egyébként azzal indokolt, hogy elkerülhetetlen a nemzetközi rend stabilitásához és a béke biztosításához. Ez egyszersmind a lopástól visszavonult tolvajok magatartásának klasszikus példája, akik azt kérik, hogy erősítsék meg a rendőrséget.

Ullein-Reviczki A trianoni béke területi kikötései c. munkájában a következőket írja: „A rendelkezés feltételezi, hogy a panaszos, aki hosszú időn át hallgatott, önként lemondott jogáról. Franciaország állandóan tiltakozott Elzász-Lotharingia elfoglalása ellen 1871-ben, a lengyelek pedig szintén tiltakoztak országuk felosztása ellen, 1792-ben.”¹⁵⁹

Millerand 1920. május 6-i kísérfőjegyzékében a következőket írta: „Egy jogállapot még akkor sem jogosult a fennmaradásra, ha ezeréves s az igazságossággal ellenkezik.” Ezt természetesen Magyarországra értették, de alkalmazhatjuk az utódállamokra is. Ha az Entente szemében 1000 év nem volt elegendő ahhoz, hogy Magyarország birtoklási jogát igazolja, hány év lesz szükséges Magyarország bűnös megcsonkításának igazolására? Az érvényesség és tartam biztosításához legalább annyi szükséges, hogy egy szabályosan kifejezésre juttatott kölcsönös beleegyezés álljon fenn, mint ahogy magánjogi személyek közti esetben is szokás. Aldo Dami szerint „a történelemben nincs példa olyan szerződésekre, melyeknek területi kikötései egy-két évszázadnál tovább is érvényesek lettek volna.” Nitti elnök így ír: „Nincs örökké tartó szerződés, nincs olyan katonai megszállás, mely megakadályozhatná egy nép újjáéledését. Magyarország különösen nem fogja elismerni sohasem a csonkítást, melynek áldozatává vált.”

A második világháború néhány évétől eltekintve a trianoni szerződés most éppen 50 éves lenne. Magyarország azonban mint állam már 896 óta létezik, nemcsak 1920 óta, mint Csehszlovákia és Jugoszlávia, sem pedig 1878 óta, mint Románia. A trianoni szerződés az ország történelmében csak kegyetlen sorsfordulót jelent, melyhez hasonlókat többször is átélt már. *Ezeréves történelmet nem lehet egy tollvonással megsemmisíteni.*

A legújabb események is azt igazolják, hogy „örökre elveszettnek hitt ügyek is megőrzik belső erejüket, ha a nemzeti öntudat éber marad és ápolja kultúráját.” Az 1920-ban Trianonban létrehozott és 1947-ben Párizsban megerősített helyzet nem állhat fenn hosszú ideig, mert 50 év tapasztalata a magyar ügyet igazolja. Csehszlovákia és Jugoszlávia még mindig életképtelen tákolmány, mert sem a szlovákok nem békültek meg még a csehekkel, sem pedig a horvátok a szerbekkel. A második világháború példája igazolta, hogy a „szél első fuvallata” kidöntötte ezeket a gyökértelen fákat és a „status quo” visszaállításához erőszakra, deportálásokra, népirításra volt szükség. Már a kiélezett szlovák és erdélyi kérdés is mutatja, hogyan fog a három utódállam Magyarország előnyére széthullani, ha másként nem, egy dunai konföderáció létrehozásával, mely lehetővé teszi a békés csoportosulásokat. „Ha Közép-Európában el akarjuk kerülni a múlt tévedéseit – írja Mikus – „realistáknak kell lennünk és el kell ismernünk minden nép és nemzetiség számára az egyenlőséget, még abban az esetben is, ha több nemzetiségű államok alakulnak ki.”¹⁶⁰ Szlovákia, Ruszinszkó, Erdély és Horvátország, melyeket földrajzi helyzetükön kívül még különféle kapcsolatok fűztek Magyarországhoz, ha visszanyerték függetlenségüket, újból Magyarország felé fognak orientálódni. A Duna-medence földrajzi egység, melyben a jelenlegi állapot csak átmeneti jellegű lehet. Az ezeréves egység egyszer, valószínűleg egy unió formájában újra helyre fog állni. Lengyelország példája igazolja, hogy egy országot, mely életképességét évszázadokon át bebizonyította, nem lehet egyszerűen úgy felosztani, hogy a szétszított részek egy napon újra egymásra ne találjanak. La Reviliére-rel megjósolhatjuk: „Eljön az idő, mikor Magyarország oly sokáig élő természetes teste keresni fogja elveszett tagjait, melyek valamilyen módon önmaguktól ismét hozzá fognak kapcsolódni.”¹⁶¹

Magyarország földrajzi helyzete következtében kétségtelenül a Kárpát-medencében és a központ természetes centripetális ereje a perifériák viszonylatában a szilárd alapot képez, tehát minden dunai rendszer alkotóeleméhez tartozik. Trianon óta ahelyett, hogy Közép-Európa magva lenne, Eisemann szavai szerint csak egy „lyuk”, hozzáfűzhetjük: és tátongó, régóta vérző seb.¹⁶² Azóta a vérzés ugyan csillapodott, de az ország teste továbbra is csonka maradt, Európa és a környező országok szerencsétlenségére. Újból hangsúlyozzuk, hogy a Kárpát-medence földrajzi helyzete és történelmi múltja biztosíthatja Magyarország feltámadását egy új választott formában, de az 1000 éves határokon belül. Egy nép, ha bele is törődik a szenvedésekbe és nélkülözésekbe, a megaláztatás mindig elviselhetetlen marad számára. A magyar nép tudatában van kultúrája értékének, földrajzi helyzetének, melyek lehetővé teszik számára, hogy méltó helyet töltsön be Európában és ne nyugodjék bele abba a megaláztatásba, melybe jelenlegi helyzete kényszeríti. „A magyar népet a történelem folyamán tanúsított

újjaéledési képessége és szervező készsége mindenkor olyan néppé teheti, mely Közép-Európában a kristályosító elem szerepét tölti be.”¹⁶³ „A magyar nép életképességét mi sem bizonyítja jobban, mint természetes szorgalma, mellyel minden szerencsétlenség után, ellenségtől körülvéve idegen támasz és segítség nélkül tudott dolgozni, bár külső ellenségekkel volt körülvéve.”¹⁶⁴ Magyarországnak ismét abba a helyzetbe kellene kerülnie, hogy Közép-Európa újjászervezésében azt a szerepet tölthesse be, melyre belső értéke és földrajzi helyzete rendelte.”¹⁶⁵

Trianon bizonyos mértékben megerősítette a magyar nép életerejét. Történelme során nem ez volt az első katasztrófa, melyre a visszahatas mindig egyértelmű volt. Soha nem hajolt meg befejezett tények előtt, soha nem szűnt meg energikusan ellenállni az ellenség támadásainak, soha nem vesztette el a reményt, még a török hódoltság 160 éves igája alatt sem. A magyar nép sohasem mond le történelmi jogáról, sohasem alkalmazkodik előnytelen feltételekhez, melyeket ráerőszakoltak, hanem megragadja az első kínálkozó alkalmat, hogy az igazságtalanságokat kiküszöbölje. A passzív ellenállás, mely mindig hatásos fegyvernek bizonyult, Trianonnal szemben is a tiltakozás eszköze lett, melyet a nép azzal a szándékkal alkalmazott, hogy nem fogadja el a diktátumot Magyarország helyzetének végleges rendezéseként.¹⁶⁶

A Szovjetunió szolgálatában álló jelenlegi magyar kormány látszólag nem érdeklődik a kisebbségek sorsa iránt az utódállamok területén. Úgy látszik, felhagyott mindenféle párizsi és trianoni revizionista gondolattal. A szocialista országok között hirdetett mesterkélt és teljesen színlelt „testvériség, barátság” egy ideig a hallgatás vastag köpönyegét borította az egykori vitákra. A „primum vivere”: a túlélés törvénye szintén szerepet játszott. A közvetlen rossz, az orosz kommunista uralom pillanatnyilag elaltatja a régi problémákat, melyek azonban később újjáélednek. „Népi-nek” nevezett köztársaságokban nemzeti irányzatok feléledését lehet tapasztalni. Néha úgy látszik, hogy ezekben az országokban a nemzetiségek közötti súrlódások csökkentek, annak ellenére, hogy az oroszok felhasználják őket uralmuk megszilárdítása érdekében.

1956 óta Magyarország látszólag alszik, azonban nem ismeri a magyarágot és a magyar történelmet az, aki azt gondolja, hogy az utolsó szó is elhangzott és a magyarok örökre belenyugodtak sorsukba. A beletörődés, megalkuvás sohasem volt magyar erény. A közelmúlt idők sok gondja ellenére Trianon minden magyar számára gyötrő fájdalom marad. A két háború között minden magyar, párt és osztálykülönbség nélkül felzúdult az ellen, amit „gyalázatos békének” neveztek. Állíthatjuk tehát, hogy ezen a téren, minden magyar, még a kommunista is egységes marad. Magyarországon senki sem fogadja el Trianont, de még a mai közép-európai „status quo”-ban sem hisz. Ez az igazság, ha nem is beszélnek róla úgy, mint

a két háború között, amikor a „Nem, nem soha” felhívást mindenütt látni és hallani lehetett. Ma az a helyzet alakult ki, melyet annak idején Gambetta ajánlott Franciaországban a frankfurti béke után: *„Mindig rá gondolni, de nem beszélni róla.”* Ugyancsak Gambetta mondta, mely szintén érvényes Magyarországra is, hogy *„Előbb-utóbb ütni fog az igazság órája.”*

Trianon tehát a magyarság számára – akarva, nem akarva –, ezredéves történelmükben megrendítő törés marad. Nagy költőjük, Ady, ki csontja velejéig magyar és szülőföldjéhez, Erdélyhez szenvedélyesen ragaszkodott, ő maga jegyezte fel, szerencsétlen hazája nevében, halála előtti estén, 1919. január 27-én, a Biblia egyik lapjára e néhány szimbolikus szót: *„Én Istenem, én Istenem, miért hagytál el engemet?...”*

Igen, nem lehet eléggé hangsúlyozni, hogy a két világháború győztesei Szent István királyságát, Magyarországot kiárusították olyan népek között, melyeknek sem a történelme, sem a bátorsága nem volt meg és amelyek Monzie szavai szerint: *„nérei örülettel vetették magukat erre a szerencsétlen országra.”* Trianon tehát történelmi tévedés, földrajzi szörnyzsülött, gazdasági lehetetlenség, igazságtalan békeszerződés önmagában és tragikus következményeiben. Ezért írta Pozzi – *„Magyarország az egész világon – ugyanúgy mint Franciaország 1871 után –, minden szabadság- és igazságszerető öntudat számára az erőszak által legázolt jog jelképévé vált...”*¹⁶⁷

Ellentétben az általánosságban elfogadott véleménynel, a történelem újra reményre és hitre jogosító érveket szül számunkra az ország jövő életére vonatkozóan. A bátorság nagy példait állítja elénk. Azokban a népekben, melyek eltűntek, nem volt erő a harc folytatásához elnyomóik ellen, mely a függetlenséghez vezet. *A szabadságot az ember nem kapja, hanem kiharcolja magának.*¹⁶⁸ A mai magyarok elfogadhatják Delcassé francia külügyminiszter kijelentését: *„Egy nemzet nincs megalázva azzal, hogy legyőzték, vagy ha aláírt késsel a torkán egy végzetes békeszerződést. Becstelenné válik azonban, ha nem tiltakozik, ha tönkretételéhez maga is hozzájárulását adja. Nem a vesztes a bukás, hanem a lemondás...”*

Az áldozat és ellenállás, legalábbis egy időre mindig biztosítja az újjászületést és fennmaradást. Kevés nemzet szenvedett annyit a két háború és a két béke következtében, mint Magyarország. Biztonsággal lehet mondani, hogy kivétel nélkül minden magyar, osztály és vagyoni megkülönböztetésre való tekintet nélkül, a Trianon óta eltelt évtizedek folyamán anyagi és fizikai létében erősen érintve volt. Magyarország csalódásból – csalódásba, megpróbáltatásból – megpróbáltatásba sodródott. Az évszázadok során egész ellenséges világgal kellett megküzdeni. Ma a kommunista uralom alatt szenved. Magyarország valóban mindent feláldozott hivatása és történelmi küldetése érdekében. Nagy nép akart lenni. *„A világ legmagárahagyatottabb népe”* – mondta róla a hőslélekű Mindszenty bíboros

1948-as utolsó pásztorlevelében, letartóztatása előtti este, mintegy visszhangját keltve így Ady utolsó felhívásának. Ez a magyar sors nagy tragédiája és végtelen magánya.

Idézzünk néhány magyarbarát francia szerző megnyilatkozását.

„Aki szívét Magyarországnak adja, megismeri az őszinte és tartós szeretet örömét.”

„A mindenkor felséges és mindenkor oly külön Magyarország.”

„Spanyolországgal együtt az az európai ország, melyet a középszerűség és burzsoázia szelleme a legkevésbé érintett.”

„A magyarok mindent a józan ész szellemében fogadnak.”

„Vesztett csatáik, vérbe fojtott felkeléseik a történelemből a legendák világába hatolnak.”

„Magyarország a bátorság hazája.”

„Európába átültetett keleti vadvirág és érzékeny, az elnyomatással szemben türelmetlen, büszke, heves fajta, mely évszázadokon át megőrizte latin kultúráját, hagyományait, hitét és népi jellegét.”

„Egy faj, melynél az ezeréves civilizáció finomsága sem gyengítette el a vér erejét.”

„A magyar nép az erősebbek jogától megtörve idegen uralom alatt szenved. Halottnak gondolhatnánk. Alszik. Szegény nagy, félreismert nép, melyet utólagos jóvátételként kellene dicsőítenünk.”

„A magyar nép nagy volt a múltban, nagy marad a jelenben is. Nagy lesz a jövőben.”

„Kiterjedésében és gazdagságában történt megkisebbitése csak megerősítette történelmi hivatástudatában.”

„Magyarország egy napon kijut majd a gyászból. Az igazság követeli, hogy ezt kívánjuk neki és segítsünk neki ebben.”

„Magyarország nem jajgat. A jogtalanság jóvátételét nem koldulással akarja kivívni magának, hanem nemesen viseli fájdalmát.”

„Magyarország Európának mindig a legnagyobb szolgálatot tette: az előőrs volt, aki feláldozta magát, hogy időt biztosítson a hadsereg zöme számára.”

„Magyarország a nyugati világ bástyája már ezer esztendeje első nagy királya, Szent István hagyományaihoz híven, aki Bizánccal szemben Róma felé fordult és kijelölte az utat országa számára.”

Marcel Edmond Naegelen írja az 1956-os forradalomról: „A népek történelmében egy kivételesen drámai oldalt írt le... Egy fenyegetett ország, egy szenvedő nép feledhetetlen kiáltása volt ez, egy olyan nemzeté, amely úgy szenved és úgy harcol, ahogyan egy nemzet sem képes szenvedni és harcolni a XX. században... A fájdalomhoz még az is hozzájárult, hogy nem értették meg szenvedésében. Még abban a tiszteletben sem részesült, hogy áldozatnak tekinték.”

A magyar himnusz szerint: „Meggúnhódte már e nép a múltat s jöven-
dőt.” A magyarok könnyei, kiontott vére, megkínzásai s végtelen fájdalom
múlhatatlan fénnel veszik körül Szent István koronáját.

Eljön-e végre a fordulat Európának és Közép-Európának jövőjére vo-
natkozóan? Ma már felvethetjük ezt a kérdést és az idő múltával tiszta
képet alkothatunk a tények láncolatáról és a két világháború győzteseinek
a hibáiról. Fustel de Coulange írta 1871-ben „Az események nem mutat-
ják mindig gyorsan következményeiket. Olykor egy negyedszázad kell
ahhoz, hogy mondhassuk: itt az eredmény.” „Meglátjuk majd a következ-
ményeket” – jósolta Bainville az 1919–20-as békeszerződések után. Nitti
elnök szerint: „Az egyik bűn szüli a másikat, az egyik hiba a másik hibát.”
Az erőszak erőszakot eredményez. A St. Germain-i és a trianoni békék fel-
borították a földrajz és a történelem törvényeit a Duna-medencében, első-
sorban pedig Magyarországon, melyet a győztesek kívánsága szerint a szó-
szoros értelmében feldaraboltak. Egy pillantás a térképre meggyőz ben-
nünket arról, hogy az európai földrészen semmi sem óvja többé a nyugat-
ot az orosz támadással szemben. Ha eljön az idő – mert el fog jönni –, mi-
kor a nagy Európa újjászervezésére kerül sor, gondolni kell az összetartó
erőre, az új népek új formában való szerves egyesítésére, mely nyugat ör-
szeme marad a barbársággal szemben.¹⁶⁹

A gyűlölet és lélekrombolás ellen, mely a közép-európai népek balkani-
záálásában a főszerepet játszotta, a jóakarátú emberekre hárul a feladat,
hogy harcukat egy európai egységre törekvő föderatív eszménykép szem-
mel tartásával folytassák.

Ezeknek a népeknek az újjászervezése minden szabad ember köteles-
sége. A közép-európai nyelvi és néprajzi területek összekapcsolása útján
kell keresni délen, svájci minta szerint, a szövetségi megoldást. Aldo Dami
szerint a népesség megkérdezése akkor annyival inkább is nélkülözhetet-
len lesz, mert ez igazolja majd egyedül az új rendszer felállításának vi-
tathatatlanságát. Mindenütt népszámlálást kell tartani. Ezt kérte az
Apponyi által vezetett magyar küldöttség is. Kérése 50 év után mindig
érvényes és egyre aktuálisabb lesz. Egy napon tehát el kell jutni a Duna-
medence népei önrendelkezésének megvalósításához, amit eddig sohasem
tettek meg. A népszavazásnak általános szabállyá kellene válnia, mert csak
akkor lesz béke a világon, ha a népek mindenütt nyíltan megmondhatják,
hova akarnak tartozni.¹⁷⁰

A jelenlegi közép-európai helyzet minden szempontból természetelle-
nes, és a józan ész szerint nem lehet véglegesnek tekinteni. A jövőben
helyre kell állítani az egyensúlyt, mely végeredményben egész Európa
hasznára válik. A Duna-medence egységét valamilyen formában biztosí-
tani kell. „A történelem a szabad világtól ezentúl többet kíván a népek
önrendelkezési jogáról odavetett felszínes kijelentéseknél. Csak a leggyen-

gebb népek természetszerű joga iránti tisztelet és az erősebbek által nyújtott mérséklet példája tudják megteremteni ennek az egységnek az alap-
ját.¹⁷¹ „Semmit sem rendeztek el véglegesen, amit nem az igazságnak meg-
felelően rendeztek”, mondta Abraham Lincoln. A történelem megtanított
bennünket arra, hogy a béke, melyet nem az igazságra alapoztak, nem áll
ellen az idő fogának. A hatalom egyik napról a másikra változik, csak a
népek által elfogadott béke marad szilárd.

Európának ezen a sokat háborított részén az egyensúly a németek, ma-
gyarok, szlávok és latinok között csak egy nagy dunai szövetség keretein
belül valósítható meg. A „valóságos” Magyarország csak üdvözölhetné ezt
a szövetséget az egységes Európa keretein belül, melyben módja lenne
arra, hogy újra történelmi múltjához és hagyományaihoz méltó szerepet
játsszon.

Utószó a második kiadáshoz (1989)

E könyv első kiadása óta a három utódállam állapota közismerten katasztrofálisan leromlott. Különösen súlyos a helyzet Romániában, ahol a korlátozások mértéke a lakosság mindennapi életét elviselhetetlené teszi. Az Európában egyedülálló nyomor a politikai és szociális síkon nagy sztrájkokkal (Zsil-völgyi) 1977 nyarán, legújabban (Brassóban) 1987 novemberében jutott kifejezésre. Ezek az egyesült tényezők ráadásul még megerősítették a feszültséget a nemzetiségek között és egyes csoportjaik, különösen a jelentékeny erdélyi magyar kisebbség sorában 1986-tól nyugtalanító és egyre növekvő exodust váltott ki Magyarországra, amely az utolsó hónapokban 20 000 menekültet, javarészt magyar származásút, regisztrált. Az illegális határátlépések száma 1987 nyarán 71%-kal emelkedett.

Ami Magyarországot illeti: a közvélemény, az intellektuális elit s a jelentős, az egész szabad világban szétszórott diaszpóra s maga a kormány is kénytelen lépésről lépésre tudomásul venni ennek a szerencsétlen magyar kisebbségnek – főképpen az erdélyinek, de valamivel diszkrétebben a szlovákiaiak is – drámai sorsát. Helyzetük elviselhetetlen. Őket is érintik a legelemibb s ismételt csapások magánjogi vonalon, ott is, ahol azokat már részben megnyirbálták – mint Erdélyben: különösen az oktatás és a kultúra területén. A magyar hatóságok törődése újabban két jellemző esetben fejeződött ki. Egyrészt a Magyar Kultuszminisztérium védnöksége alatt megjelent hatalmas „Erdély történelme”, mely elindította a román autoritások fékezetlen haragját, másrészt a KSZE konferencián Magyarország csatlakozása két benyújtott nyugati javaslatához a nemzeti kisebbségek védelme érdekében.

„Magyar Hírek, 1988. március 4.”

Paris, 1988. március 31.
Yves de Daruvár

A bécsi találkozón Magyarország követe: Erdős András többek között hangsúlyozta: a nemzeti kisebbségek problémái nem kezelhetők egyedüli módon az egyén emberi joga viszonylatában. Csak a nemzetiségi kollektív jogok elismerése teheti a nemzetiségeknek lehetővé kulturális keretek megalkotását, melyek lehetővé teszik saját irodalmuk, tradíciójuk ápolását és a határ túlsó oldalán élő, azonos nyelvű emberekkel való kapcsolat fenntartását.

Erdős András hasonlóan szót emelt a helsinki szerződés 35 aláíró nemzet velencei találkozóján az emberi jogok kérdésében. Itt is aláhúzta a nem-

zeti kisebbségek kollektív jogainak s a kapcsolatoknak az anyaországgal való fenntartásának alapvető fontosságát. Többek között kijelentette: Magyarország nagy fontosságot tulajdonít a határokon kívül élő magyarok helyzetének. Maga részéről hozzá akar járulni ennek az állapotnak javulásához s megfelelő módon akarja hallatni hangját, ha ezen a síkon sérelmek vagy diszkriminációk merülnek fel. Mindezekhez – fűzte hozzá a követ – a magyar közvélemény élénk figyelemmel kíséri a más országokban élő magyar kisebbség sorsát. Ez tehát nem maradhat közömbös, ha megállapítható, hogy testvéreit erőszakos asszimiláció fenyegeti. A kisebbségek helyzete befolyásolja az államok egymásközi kapcsolatait. Nem létezhetnek felhőtlen, kiegyensúlyozott viszonyok két állam között, ha a kisebbségek helyzete nincs kielégítő módon szabályozva.

A vita folyamán több különböző ország képviselője, nevezetesen a harmadik világból, ragadta meg a szót, hogy emlékeztessen a magyar kisebbség helyzetére Romániában.

A szlovák memorandum kivonata a magyar parlamenthez 1861-ben

A magyarok megérkezésével az ezen a területen élő szláv közösségek megszűntek. Új egyesülés váltotta fel őket, mely Magyarország neve alatt több más országgal együtt tekintélyes helyet foglalt el és a területet 9 évszázadon át mindenféle szerencsétlenség ellenére megőrizte.

A közös anyagi és szellemi érdek ennek az országnak különböző népeit, mint anyát és gyermekeit egy családban egyesítette.

A közös feladat, a nyugati kultúra védelme a keletről jövő barbárokkal szemben és a nyugatról jövő függetlenségük ellen irányuló támadások elleni védekezés mindenkor készen találta őket fegyverrel a kezében akár a harctéren, akár az országgyűlés bölcs tanácskozásain.

A nyelvi különbség ellenére ezek a népek tökéletesen megértették egymást a katonai egységekben és az országgyűléseken. A közös hazaszeretet és a testvéri bizalom voltak a megértés legjobb tolmácsolói. Egyikük sem gondolt gyűlölködéssre, a másik nép nyelvének megvetésére. Egyikük sem gondolt arra, hogy a másik kiirtása árán igyekezzék saját népét megszilárdítani. Egyikük sem gondolt soha arra, hogy ezt ott kell a közös biztonság megszilárdítása végett felvetnie, ahol az egész haza, a népek mindegyikének édesanyja, szent érdekeinek kell összpontosulnia.

Hazánk, mely életerejét a testvéri szeretetből, összes népei megértéséből meríti, szerencsésen átélte a tatárjárást, a török hódítást és a nyugati abszolutizmus veszélyét. A vallásháborúk is elmúltak, mint a viharok, melyek után a természet még szebb, még zöldőbb lesz. Lerázta magáról csaknem teljesen a középkori feudalizmus rendszerét és gyermekeit egyenlő jogokban részesítette. 11 évi elnyomás után sem sikerült elfojtania a szabadság levegőjét (az 1848–1859-es abszolutizmusról van szó). Most pedig számolnia kell azzal a nagyszerű vagy gyászos következménnyel, hogyan tudja megoldani a nemzetiségi kérdést, századunk mozgó erejét. Kívánjuk, hogy ez a kérdés közös édesanyánk számára ne gyógyíthatatlan sebbé, hanem szilárd pajzsá legyen, melyről leperegnek majd az ellenség nyilai.

Ha a hazára való minden káros befolyás nélkül létezhetek Magyarország területén belül kun és jász kerületek, hajdú városok, 10 ulánus község, 16 szepesi város és a földrajzi nehézségek ellenére is 44 vármegye, ha 1848 előtt hazánk belső egysége veszélyeztetése nélkül 4 kerületre volt felosztható, nem látjuk indokoltnak, hogy hazánk és a vármegyék most tervezett átszervezése folytán a szlovák nemzet mért ne találhatna helyet

mai területén Felső-Magyarország szlovák vidéke alatt. Ennek az elismerése ajánlható a polgári közigazgatás és a polgári szabadság fejlődése érdekében, előnyei miatt, mely az említett terület számára nyelvi egység tekintetében fontos.

Eleve szembe kell helyezkednünk minden olyan ellenvetéssel, mely szerint a szlovák terület létesítése a történelmi Magyarország egysége ellen irányulna.

Már Szent István kijelentette Imre fiának szóló intelmeiben, hogy „Regnum unius linguae imbecile et fragile est” (Az egynyelvű birodalom gyenge és törékeny) és azt ajánlotta neki, hogy tartsa tiszteletben az országában élő különböző népek sajátosságait és szokásait. Az ország egységét és sértetlenségét a törzsek egyenlősége alapján létesítették. Ha az egyes törzsek tudatos nemzetekké alakultak át, és ennek alapján hazánk egysége és sértetlensége már nem a törzsek egyenlőségében áll, hanem a nemzeteikében, ezért sem dicsérni, sem szidalmazni nem kell bennünket.

Azon népek közös múltjában, melyek ezt a hazát alapították, a Gondviselés jövőbe mutató ujját látjuk. Mi csak azzal vetünk számot, hogy a Felvidék földrajzi jellege, anyagi, szellemi érdekeink, a kereskedelmi és családi kapcsolatok egygyé fűznek bennünket. Mi ezt mélyen átérezzük. Egyáltalán nem vagyunk tehát ellenségei hazánk egységének és sértetlenségének. Ezért a szlovák területen csak azt kell folytatni, ami gyakorlatilag megvan: nemzeteink jogegyenlőségét, mely hazánk egységének sarokköve.

Mi, szlovákok nagyobb fontosságot tulajdonítunk Magyarország egységének, népei egyetértésének, mint a tartalmatlan nemzeti gőgnek. Ezért készek vagyunk ésszerű keretek között a magyar nyelv diplomáciai jellegét elismerni.

Egy nép sem ragaszkodik úgy nyelvéhez és nemzetiségéhez, mint a magyar testvéreink. Elhihető-e, hogy a Teremtő szívünket és gondolatainkat különböző szabályok szerint alkotta? Semmi esetre sem! Ami őket sérti, bennünket is sért. Az ő értékeik a mi értékeink is.

II. FÜGGELÉK

A magyar nép 1871-i történelmi tiltakozása Elszász-Lotharingia elszakítása ellen.

Irányi Dániel 1871-ben a magyar nemzet nevében a képviselőházban a következő beszédet tartotta.

Képviselő Urak!

Az újságok arról tudósítanak, hogy a francia kormány békétárgyalásokat kezdett a német császár kormányával, mely többek között Elzász-Lotharingia átadását követeli. Ez a követelés ellenkezik az emberi jogokkal és Európa egyetemes érdekeivel. Ellenkezik az emberi jogokkal, mely határozottan elítéli a hódításokat különösen abban az esetben, mikor a leigázott tartomány lakossága egyáltalán nem akar a győztesekhez csatlakozni. Már pedig kétségtelen, hogy Elzász-Lotharingia szívvel-lélekkel Franciaországhoz tartozik. Ez a követelés egyszersmind az európai népek családjának érdekeivel is ellenkezik és a tartós béke helyett új háború csíráját hordja magában, mely az utóbbinál még nagyobb lesz. Ezért a Tanácselnök Úrhoz a következő kérdést szeretném intézni.

A tanácselnökhöz intézett tiltakozás:

„Az újságok tudósítása szerint a francia honvédelmi kormány tárgyalásokat kezdeményez a német császári kormányval, mely többek között Elzász-Lotharingia átengedését követeli.

Mivel ez a követelés mind az emberi jogok alapelveit, mind pedig az európai nemzetek érdekeit sérti, kérdzem a Tanácselnök Urat, szándékában áll-e a kormánynak, hogy a többi semleges hatalmakkal együtt diplomáciai úton nyomást gyakoroljon a császári német kormányra és arra kötelezze, hogy mondjon le említett követeléséről és a nemzetvédelmi francia kormánnyal a békét igazságos és méltányos alapon kössék meg.

A német egység barátja vagyok, de a Német Birodalom békefeltételeit Franciaország részére igazságtalanoknak tartom és ez az érzélem nem gátolhat meg abban, hogy baráti módon tiltakozzam mind a Monarchia, mind pedig Európa érdekeinek védelmében. Ahogy a külügyminiszter előbbi felhívásai nem zavarták az összhangot egyrészt Magyarország és Ausztria, másrészt pedig Németország és Poroszország között, az új, szükség-szerűen Franciaország javát szolgáló felhívásnak sem szabad zavarnia ezt az összhangot. Ezért reméljük, hogy ebben az értelemben fogja teljesíteni feladatát, annál is inkább, mert meg vagyunk győződve arról, hogy ez a magyar nép közvéleményét fejezi ki.”

A február 20-i képviselőházi ülésen az országgyűlés elnöke, Andrássy J., válaszolt Irányi interpellációjára. Válaszában kifejtette, hogy az angol

trónbeszéd után kénytelen volt megállapítani, hogy az angol kormánynak nem sikerült olyan javaslatot megszövegeznie, melyet a háborús felek elfogadtak volna. Mivel a békétárgyalások már folyamatban vannak, mindenféle nyilatkozat csak késleltetné sikerüket.

A tanácselnök válaszára Irányi a következőket mondta:

Uraim!

Teljes mértékben helyeseltem volna az Elnök Úr válaszát, ha azt kérdeztem volna tőle, hogy hajlandó-e energikusan közbelépni a szóban forgó ügyben. Hajlandó-e megjelölni a feltételeket, melyeket a tárgyaló felek visszautasíthatnának, egyszóval hajlandó-e megvizsgálni egy olyan fajta kérdést, melyből súlyos bonyodalmak származhatnának. Én azonban nem ezt kérdeztem, hanem, ha jól emlékszem azt, hogy késznek mutatkozna-e a cselekvésre, mely megakadályozza Franciaország szétdarabolását, hogy a békét mindkét hadviselő fél szempontjából elfogadhatóan és európai szemszögből nézve kielégítően kössék meg. Úgy gondoltam, hogy akkor, mikor az emberi jogok ennyire fontos alapköve van veszélyeztetve, mint az államok sérthetatlensége és az európai egyensúly kérdése forog kockán, úgy hiszem, hogy a hadviselő felek szorgalmazása nélkül is minden állam kötelessége, hogy Európában nagyhatalmi helyet foglaljon el. Ez az, amit kívánnék. Megengedem, hogy a kormánynak fenntartási lehetőségei vannak arra nézve, amit ezen túl tenni szándékozik.

Azonban a francia terület sértetlen teljessége és az említett elvek fenntartásáért dolgozni, közbenjárni az európai egyensúly érdekében, ez lenne az, amihez a kormánynak joga lett volna és hatalma ahhoz, hogy megtegye. Ha felhívásom sikertelen, megvigasztal az a tudat, hogy megtettem ezt a felhívást egy olyan kérdésben, mely egész Magyarország és az egész civilizált Európa rokonszenvét bírja és felhívom a Tanácselnök Úr figyelmét, hogy a nemzet és a történelem a miniszterek ténykedéseit nem mindig úgy ítéli meg, hogy azok sikerrel jártak, vagy sikertelenek maradtak-e, hanem aszerint, hogy a miniszterek megtették-e kötelességüket népük érdekében a körülményeknek megfelelően. A magyar Nemzetgyűlés 1831-ik évi felhívása Lengyelország feldarabolásával kapcsolatban sem járt sikerrel. De a mai generáció büszkeséggel emlékezhetik azokra a férfiakra, akik felhívást tettek a szerencsétlen nép újra-feltámasztása érdekében és büszkeséggel fog az utókor arra emlékezni, hogyha gyenge hangomnak nem lesz egyéb hatása mint az, hogy megmutassa, hogy voltak férfiak – és hiszem, hogy számosan vannak a magyar Parlamentben – akik azon voltak, hogy felemeljék hangjukat egy szerencsétlen nemzet érdekében. Nem hiszem, hogy hasztalan munkát végeztem volna. Kénytelen vagyok kijelenteni, hogy nem vagyok megelégedve a Tanácselnök Úr kitérő válaszával.”

Az 1871. március 30-i ülésen, a Képviselőházban, Hajdú előadó a következő kijelentést tette:

„18000 választó polgár által aláírt 178 petíciót intéztek a Házhoz. A petíciók azt kérik a Háztól, hogy adjon utasítást a kormánynak, hogy járjon közbe Franciaországnak Németország által tervezett szétdarabolási megakadályozása végett. Az előadó javasolni fogja, hogy a Ház vegye tudomásul a petíciókat aláíró polgárok nyilatkozatait. Ez a javaslat a Ház általános jóváhagyásával fog találkozni.”

Íme még egy tiltakozás ügyosztályaink egyikétől:

„Egy borzalmas áldozatokkal járó háború hat hónap óta pusztít egy országot. Ennek a háborúnak célja abban áll, hogy leigázzon egy nemes nemzetet és felújítsa a középkori hódító jogot. Mindinkább növekvő aggodalommal szemlélik a népek Európa szívében egy hatalom megerősödését. Ez a megerősödés a tartós béke fenntartásához szükséges nélkülözhetetlen egyensúlyt felborítva veszélyezteti más államok biztonságát és függetlenségét. Ez az aggodalom tetőfokát érte el, amikor tudomást szereztek azokról a békefeltételekről, melyeket a győztes fél készül rákényszeríteni a francia nemzetre. E feltételek elkerülhetetlen következménye egyrészt Németország teljes túlsúlya, másrészt Franciaország megcsönkítése és anyagi romlása. A közjog megsértése és egy nagy nemes nemzet teljes összezúzására alapozott béke nem lehet tartós. Tekintve az eseményeket, nyugtalansággal és bizalmatlansággal várjuk a jövő Európa sorsának alakulását és különösen a mi nemzetünkét. Ami ma Franciaországon történt meg, holnap megismétlődhet Magyarország esetében.

Tisztelettel kérjük a képviselőházat, szíveskedjen fontolóra venni az erősen nyugtalanító európai helyzetet és javaslatot tenni a kormánynak, hogy haladéktalanul, a többi hatalmakkal összhangban, tiltakozzék Franciaország tervezett feldarabolása ellen biztonságba helyezve ezzel Európát a politikai és társadalmi veszélyekkel szemben, melyek azt fenyegetnék, ha a hódítás jogát elismernők.”¹⁷²

III. FÜGGELÉK

A Magyarországgal kötött fegyverszüneti szerződés.

(Belgrád, 1918. november 13.)

1918. november 18-án 23 óra 15 perckor Franche d'Espéray tábornok által delegált Henrys tábornok és Michitch vajda aláírták Belgrádban Linder Béla magyar kormánykiküldöttel a katonai megállapodást, melynek főbb rendelkezései a következők:

A Szövetségesek és Ausztria–Magyarország között Magyarországra

vonatkozóan aláírt fegyverszüneti szerződés alkalmazási feltételeit szabályozó katonai megállapodás.

I. A magyar kormány visszavonja északról összes csapatát a Szamos folyó völgye, valamint Beszterce és Maros városok által megjelölt vonalról a Marosnak a Tiszával való összefolyásáig, Szabadkán és Baján keresztül Pécsig – ezen helységeket ugyanis nem szállták meg magyar csapatok – a Száva mentén a folyónak egészen Horvát-Szlavónia határával való találkozásáig. A kiürítést 8 napon belüli határidő alatt be kell fejezni. A Szövetségesek a kiürített területet haderőik parancsnokló tábornoka által megállapítandó feltételek mellett teljhatalommal megszállják. A polgári közigazgatás a jelenlegi kormány kezében marad.

A kiürített sávokban kizárólag a rendfenntartáshoz szükséges rendőrségi és csendőrségi erők hagyandók meg, valamint azok, amelyek a vasútvonalak biztosításával vannak megbízva.

II. A magyar szárazföldi és tengeri hadsereg leszerelése, kivéve 6 hadosztály gyalogságot és 2 hadosztály lovasságot, melyek a belső rendfenntartáshoz szükségesek, úgyszintén az I. bekezdésben már említett rendőrségi töredékeket.

III. Az összes helység vagy stratégiai pontnak a Szövetségesek által történő megszállásához való jog, amit a Szövetséges Erők tábornok-főparancsnoka lesz hivatva meghatározni. A Szövetséges csapatok számára a magyar terület teljes kiterjedésén való átutazási és tartózkodási jog. Állandó használatbiztosítási jog a Szövetségesek hadszükségletei számára minden köz- és vasúton gördülő, valamint víziúton szállítandó anyagot illetően, akár állami akár pedig Magyarországon lakó magánszemélyek tulajdonát képezi is az. Ugyanez vonatkozik az igás- és málhásállatokra is.

IV. (...a vasúti anyag, vagon és gőzmozdony kiszolgáltatását illetően: 100 normál-vágányú gőzmozdonyt és 2000 vagon, valamint 50 keskeny-vágányú gőzmozdonyt és 500 vagon. Azonfelül 6 monitort és a leszerelt dunai flottilla maradványát Belgrádnak azonnal átadni.)

VI., VII., és VIII. ... A tábornok-főparancsnok rendelkezésére bocsátani 3000 főből álló vasúti csapatot a Szerbiában lévő vasútvonalak helyreállítása céljából.

Utász- és távirász-különítményeket a szükséges anyaggal a szerbiai táviró- és távbeszélővonalak helyreállítása végett.

XI. Diaz tábornok fegyverszüneti egyezményének aláírásától kezdődően (november 4, 15 óra) 15 napi határidő engedélyezése a német csapatoknak Magyarországon való átvonulására és tartózkodására. A Németországgal való postai és távirati forgalom csak a Szövetségesek katonai ellenőrzése mellett történhet. A magyar kormány kötelezi magát arra, hogy semmiféle katonai táviróközleményt nem enged meg Németországgal.

XVI. Kötelezettségvállalás Magyarország részéről, melynek értelmé-

ben megszüntet minden kapcsolatot Németországgal és betilt mindenféle csapat- és lőszerszállítást, kivéve a tábornok-főparancsnok rendkívüli felhatalmazását a Romániában lévő német csapatok számára irányuló szállításokra vonatkozóan.

1918. november 13.

A magyar kormánykiküldött:

Linder-Béla s.k.

hadügyminiszter

A Keleti Szövetséges Haderők

tábornok-főparancsnokának kiküldöttei,

A francia keleti hadsereg parancsnokló tábornoka

Henrys s.k.

A vajda:

Michitch s.k.

IV. FÜGGELÉK

A trianoni szerződés tárgyaló feleit a népek önrendelkezési joga inspirálta-e?

Íme, hogy milyen kifejezési formában kérte a magyar küldöttség a Békekonferenciától annak gyakorlati alkalmazását: „Nem látjuk semmiféle indokát Magyarország feldarabolásának sem általános érdekből, sem pedig a nemzetközi igazság szempontjából. Mégis lenne egy egyedüli megokolás, mely helyettesíthetné a történelmi jogot s amely előtt késznek mutatkoznánk meghajolni: mégpedig a vitatott területeken lakó népek akaratát tartani – és szomszédai között, melyek különféle ürügy alatt meg akarják kaparintani e területeket, csakis e népek jogosak határozni ki legyen az, akihez tartozni akarnak. Minden megoldás, amelyik véleményük nélkül való lenne, önkényességtől lenne bemocskolva. Egy ilyennek erőszak által való létrehozása erőszak által való elpusztításnak lenne alávetve, mely helyét az erőviszony megváltozik, s mindenki csak erre a változásra várna. Csak a szabadon kifejezésre juttatott nemzeti akarat képes a régi jog helyett, amit annyira szeretnek vitatni, egy elfogadható új létrehozására, rákényszerítve azt azokra is, akiknek az számításait keresztezné. Amennyiben az okok, melyeket az imént felsoroltunk, területünk megtartása érdekében nem látszanának Önök előtt nyomósak, kérjük ki hát azok véleményét, akiket a kérdés közelebbről érdekel és ne rendelkezzenek velük úgy, mint egy akarat nélküli állatsordával. Itt van ezeknek az oly gyakran hangoztatott nemzetközi igazság- és szabadságjogról szóló nagy elveknek a döntő pillanata, itt van az alkalom, hogy az azokat hirdető őszintesége próbára tévessék. Ezen elvek erősségének birtokában kérjük a népszava-

zást mindazokon a területeken, melyeket el akarnak választani Magyarországtól.

Kérjük ezt a szabadságot biztosító feltételek mellett; mi hajlandók vagyunk az abból eredő határozat elfogadására, akármilyen legyen is az. S ha ellenfeleink visszautasítanak az érdekelt népek egy ilyen szilárd formában kifejezésre juttatott akaratának egyetlen bizonyítékát, ügyük az emberi lelkiismeret bírósága elé kerülne ítéletre, mert ezáltal határozatukat olyképp juttatnák kifejezésre, hogy az által milliónyi lelket hajtának igazuk alá, akik visszautasítják, hogy az alá tartozzanak. Az új területrendezések elve amit az egész 20. századot betöltő uralkodó eszmeként hirdettek, nem lenne hát sem a nemzetiségek, sem az igazság, sem pedig a szabadság elve, hanem a legyőzöttek rabszolgaságát jelentené.

Magyar Béketárgyalások. A magyar Békeküldöttség munkájáról való beszámoló. Budapest I. t. 31–32 pontok.

V. FÜGGELÉK

Határkő egy kálváriakereszt lábánál

Van valahol a nagy magyar síkság északi részén, a gabonaföldek végén, egy falucska: Tarpa. E falucskában száz földműves, kiknek nincs fájuk, hogy télen fűthessenek és házaikat megjavíthassák, telt vékával aratja a búzát. Szerencsére a Gondviselés, ismervén az emberek szükségleteit, Tarpa közvetlen közelében, két órai ökörfogat járásnyira, egy erdő-mezővárost helyezett, Beregszászt, ahol csak favágók találhatók. Több mint ezer esztendeje Tarpa aratói Beregszászba hordták búzás zsákjaikat, majd aztán kocsijaikat fatuskókkal és rőzsenyalábokkal megrakva tértek onnan vissza. Mikor egy mázsa gabona, vagy egy öl fa gördült tova az úton, az államkincstár megkérte a maga részét s így aztán mindenki elégedett volt.

1919 nyarának egy napján, urak érkeztek oda s rámutatva egy kőre a kálváriakereszt lábánál, ezt mondták a parasztoknak: „Ti tarpai emberek, ti magyarok vagytok és ti, beregszásziak, ti pedig szlovákok. Ez a kő amit itt láttok, ez a határ, és íme itt van két csendőr, kik majd megmondják a többit.” A parasztok megemelték sapkájukat s ettől kezdve se búzát, se fát nem szállítanak az úton. A beregszásziak azóta éheznek, miközben a tarpaiak meg fáznak. Íme ez a teljes történet.

Henri Beraud,
„Le feu qui couve” 1932
(a lappangó tűz)
Les Éditions de France
3-ik fejezet, 21–22 old.

VI. FÜGGELÉK

A keleti országok sorrendje a franciák szimpátiájában

Az I. F. O. P.-nak (Francia Közvéleménykutató Intézet) a Paris Match 1967. szeptember 9-i számában közölt véleménykutatás eredménye:

A franciák szemében legrokonszenvesebb keleti államok:
Melyik az a kettő az alábbi országok közül, amelyik az Ön szemében a legrokonszenvesebb? Idézzük a két legrokonszenvesebb országot:

	%
Lengyelország	41
Magyarország	30
Jugoszlávia	22
Románia	16
Csehszlovákia	12
Bulgária	6
Nem nyilatkozott	31

A végeredmény kevesebb 200-nál, mivel egyes személyek nem neveztek meg csak egy országot.

VII. FÜGGELÉK

IV. Béla „mongol levél”-nek nevezett írása IV. Innocent pápához 1251. november 11 kelettel

KRISZTUSBAN SZENTSÉGES ATYÁNKNAK és Urunknak Incének, Isten kegyelméből a Szent Római Egyház legfőbb papjának, – köteles és szíves tiszteletét küldi Béla, Isten kegyelméből Magyarország királya. Magyarország a mongol veszedelem folytán a legnagyobb sivataggá változott s a hitetlen törzsek úgy fogják körül, mint a sövény: keletről rutének és oláhok, délről a bulgár bosnyák eretnekek, akikkel most is hadakozunk; nyugatról és északról a németek, akiktől a közös hit révén a segítségadást várhatnánk, helyett nem a segítség gyümölcsét, de a háború töviseit kell elszennednünk, mert ránk törő rablásaikkal országunkat fosztogatják: – mindezekért, de legfőképp a mongolok miatt, kiktől félni a háború tapasztalatai tanítottak csakúgy, mint más népeket, akiken szintén ágazoltak –, kikérve országunk főurainak és főpapjainak tanácsát, Krisztus helytartójához és testvéreihez, a kereszténység végső szükségében utolsó

menedékéhez fordulok, nehogy bekövetkezzék rajtunk vagy inkább a mi testünkön át a többi keresztény népen az, amitől félünk.

Napról napra jönnek ugyanis hírek a mongolokról: ezek most nemcsak ellenünk készülnek, akiket legjobban gyűlölnék, mert annyi kapott sebünk ellenére sem törtünk igájukba, míg minden más nép, melynek erejüket nekifeszítették meghódolt, adófizetőjükké vált, így az országunkkal keleten határos orosz föld, kunok, oláhok, bulgárok földje, mely azelőtt nagyrészt a mi uralmunk alá tartozott – e mongolok most immár nemcsak ellenünk, hanem az egész keresztény világ ellen szervezkednek és ahogy nagyon sok hitelt érdemlő tanú állítja, roppant seregeiket hamarosan egész Európa ellen vonultatják fel.

Attól is félünk, hogyha ez a nép ismét megjelenik, a mieink ismervén már a tatárok kegyetlen vadságát, vonakodnak vagy nem mernek többé már ellenállni, a félelem az ellenség igájába hajtja őket, ahogy a többi szomszédos népet – hacsak az Apostoli Szentszék körültekintő előrelátással óvatosan és hathatósan meg nem erősíti a mi országunkat, amivel lakosaiban bizalmat öntene.

Mindezt főleg két okból írjuk meg: hogy ne vádolhassanak majd bennünket a lehetőségek elmulasztásával vagy hanyagsággal.

Ami a mulasztást illeti, mondhatjuk, hogy mindazt megtettük, amit helyzetünkben tapasztalataink alapján tenni lehetett, amikor magunkat és javainkat kitettük a tatárok akkor még nem ismert erejének és fenyegetésének. És mulasztással se vádolhat bennünket senki.

A tatárok még az országunkban öldököltek, amikor megkerestük a keresztény világ három legfőbb hatalmát:

Felkerestük az Apostoli Szentszékét, mely az egész keresztény világ ura és tanítója,

megkerestük a császári udvart, amelynek hódolatunkat is följánlottuk, ha népünknek idejében döntő segítséget nyújt a mongol pestis ellen,

és megkerestük a francia udvart is, de sehonnán nem kaptunk vigasztalást vagy segítséget, csak szavakat.

Mi pedig minden lehetőséget kiaknázva, a kereszténység javáért királyi fölségünket megalázva, két leányunkat két rutén hercegnek, a harmadikat egy lengyel hercegnek adtuk feleségül, hogy tőlük és más kelet felől lakó barátainktól megtudjuk a tatárokról a nagyon is titkolt híreket s hogy így szándékaiknak és cselszövéseiknek ellent tudjunk állni.

A kunokat is befogadtuk országunkba és fájdalom, pogányokkal védjük országunkat, pogányokkal verjük az Egyház ellenségeit.

És, hogy tovább menjek: a keresztény hit védelmére a mi elsőszülött fiunkhoz egy kun leányt adtunk nőül, hogy így a rosszabbat elkerüljük és hogy alkalmat szerezzünk a kunokat a kereszttség fölvetelére rábírnunk, amint azt más népekkel is tettük.

Ez és több más ok alapján óhajtjuk – legyen a pápa Őszentsége előtt bizonyítottan nyilvánvaló –, hogy annyi baj közepette Európa egyetlen uralkodójától, egyetlen népétől semmilyen segítséget nem kaptunk, csupán csak a jeruzsálemi Szent János lovagoktól, akik nemrégiben a mi felkérésünkre fegyvert fogtak a pogányok és szakadárak ellen, hogy országunkat és az igaz keresztény hitet megvédjék;

Őket már elhelyeztük a veszélyeztetett pontokon, a kun-bolgár határon az Al-Dunánál, mert országunk megtámadása idején a tatárinvázió ezen a helyen tört be;

de ezzel a területtel más szándékunk is van; reméljük, hogyha Isten megsegíti munkánkat és a nevezett testvérek munkáját és az Apostoli Szentszék is segítségre méltat minket, a katolikus hitet a lovagok segítségével elterjesztjük, a Duna folyása mentén egészen a Konstantinápolyi-tengerig és így a római birodalomnak és a Szentföldnek is alkalmas segítséget nyújthatunk.

Másrészt pedig országunk közepén azoknak a váraknak a védelmezésére helyeztük őket, melyeket a Duna mentén építettünk s amelyek a mi népünk számára még újdonságok.

Mert azon alapszik a mi sokszor kipróbált elgondolásunk, hogy nekünk, de egész Európának üdvére szolgál, ha a Dunát védővárakkal megerősítjük. Mert a Duna az ellenállás vize.

Mi is itt felkészületlenül és rettenetes vereség után tíz hónapon keresztül szálltunk szembe a mongolokkal, bár országunk akkor is szinte teljesen nélkülözötte az erődítményeket és a várvédőket;

ha a mongolok a Duna birtokába jutnak, hogyha a mi országunkat, ne adja Isten, elfoglalnák – akkor megnyílna számukra az út más keresztény országokba, egyrészt, mert innen a keresztény világ irányában nincsen akadályozó tenger, másrészt, mert itten a legalkalmasabban tudják elhelyezni családjaikat, melyekben csodálatosan bővelkednek.

Jusson eszünkbe Attila, ki keletről indult el nyugat meghódítására és Magyarország közepén ütötte fel főtáborát, vagy ellentétként a római császárok példája, akik nyugatról jöttek harcolva, hogy keletet leigázzák és akik a legtöbb haderőt a mi országunk határai közt helyezték el.

Mindezeket gondosan fontolja meg Szentséged, intézkedjék és tegyen üdvös orvosságot a sebre, mielőtt elüszkösödik.

Épp ez okokból kérem körültekintő pápai Szentséged gondoskodását, kegyeskedjék üdvös óvintézkedéseket tenni és üdvös orvosságot alkalmazni mielőtt a seb elmérgesedik.

Sok gondolkodó ember nagyon csodálkozik azon, hogy Szentséged a jelen körülmények között, a francia királynak, az Egyház előkelő tagjának Európa iránt tanúsított érdektelenségét eltűri.

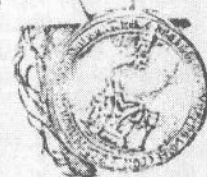
Azon is nagyon csodálkoznak, hogy szentséged annyi mindenről gon-

doskodik a konstantinápolyi birodalom és más tengerentúli területeken. Pedig ha ezek – amitől Isten óvjon – elvesznének, ez nem okozna akkora kárt Európa lakosságának, mintha egyedül csak a mi országunkat sikerülne a mongoloknak birtokba venniök.

Kijelentjük Isten és ember előtt, hogy akkora a szükségünk és olyan súlyos az ügyünk, hogy, ha az utak veszélye nem tartana vissza, nemcsak követeket küldenénk, aminthogy küldünk is, hanem személyesen is lebozrulnánk Szentséged elé, hogy az egész Egyház előtt hallassuk hangunkat, hogy nyilatkozatot tegyünk a magunk mentségére és hozzájárulást kérjünk ahhoz, hogy a mongolokkal megegyezzünk, ha Atyai Szentséged a kért segítséget meg nem adja és ránk szakad a veszedelem.

Könyörgünk, vegye figyelembe az Anyaszentegyház, ha nem is a mi, de legalább a mi szent király elődeink érdemeit, akik teljes odaadással és tisztelettel megőrizték magukat és az üdvöztető hitnek megnyert népüket a világ egyéb fejedelmei közt a hit tisztaságában és az Egyház iránti engedelmisségben, amiért aztán az Apostoli Szentszék nekik és utódaiknak, ameddig jól ment dolguk, kérés nélkül is sokszor mindennemű kegyelmet és kedvezést nyújtott és ígért veszély esetére.

Most azonban bizonyos, hogy súlyos veszedelem fenyeget. Nyissa meg

tehát Szentséged szívét és küldjön komoly segítséget jelentő fegyveres sereget a hit védelmére és a nép javára ily nagy üldöztetés idején.

Mert, ha ezzel a méltányos és a római Egyházhoz hű összes keresztényeket érdeklő kérésünkkel, amit alig hihetünk, Szentséged elutasítana minket, hogy nem mint fiak, hanem mint az atyai nyájából kizárt mostoha gyermekek, a szükségstől vezetve máshol koldulunk oltalomért.

Kelt Sárospatakon, Szent Márton püspök és hitvalló napján, november 11-én.

IV. Béla
Magyarország királya

JEGYZETEK

- ¹ R. P. Gratry »La Paix, méditation politique et religieuse« Paris 1861.
- ² Elisée Reclus »Nouvelle Géographie Universelle«, Paris 1878. III. kötet 289 és 293. o.
- ³ Louis Eisenmann »Le Compromis austro-hongrois de 1867«, Paris 1904–1968.
- ⁴ Elisée Reclus, ua. – p. 290. o.
- ⁵ »Vita Sancti Stephani«, Acta Sanctorum, 4 nov.
- ⁶ Helfert »Die Checo-Slaven« 267o., cité par Szalay 37. o.
- ⁷ Aldo Dami »La Hongrie de demain«, Paris 1932. 97. o.
- ⁸ Gabriel Gobron »La Hongrie mystérieuse« Paris 1933.
- ⁹ R. P. Jérôme Szalay »Vérité sur l'Europe Centrale« Paris 1956. 101. o.
- ¹⁰ Pierre Sequeil »Le Dossier de la Transylvanie«, Paris 1967.
- ¹¹ Aldo Dami – ua. 257. o.
- ¹² R. P. Jérôme Szalay – ua. 86. o.
- ¹³ Jerzy Lukaszewski »L'Historiographie de l'Autriche-Hongrie«, Paris 1968. (dans la »Revue d'Histoire Moderne et Contemporaine« XV kötet 471–501. o.).
- ¹⁴ – uo. 490.
- ¹⁵ René Dupuis »Le problème Hongrois«, Paris 1931.
- ¹⁶ André de Hevesy »L'Agonie d'un Empire«, Paris 1923. 190. o.
- ¹⁷ Jacques Isorni »Histoire véridique de la Grande Guerre«, Paris 1968., I. kötet, 18. o.
- ¹⁸ F. Nitti »La Paix«, Paris 1925.
- ¹⁹ Henri Pozzi »Les Coupables«, Paris 1934., 153. o. Magyarul »Századunk bűnösei« címmel jelent meg.
- ²⁰ Alfred Fabre-Luce »L'Histoire démaquillée«, Paris 1967., 11–14. o.
- ²¹ Gabriel Gobron – ua.
- ²² Aldo Dami – ua. 28. o.
- ²³ F. Nitti – ua.
- ²⁴ Henri Pozzi – ua. 3, 6, 29, 33, 56, 57, 72, 92, 134, 135. o.
- ²⁵ Mathias Morhardt »Les Preuves«, Paris 1924., 60 és köv. o.
- ²⁶ Alfred Fabre-Luce – ua. 131. o.
- ²⁷ Henri Pozzi – ua. 72. o.
- ²⁸ André de Hevesy – ua. 138–140. o.
- ²⁹ Gabriel Gobron – ua. 135. o.
- ³⁰ Henri Pozzi – ua. 25 és 27. o.
- ³¹ André Duboscq »Budapest et les Hongrois«, Paris 1913. előszó 5. o.
- ³² Jules Altenburger »La Hongrie et la Première Guerre Mondiale«, Budapest 1919.
- ³³ Henri Pozzi – ua. 14, 15. o.
- ³⁴ Gabriel Gobron – ua. 138. o.
- ³⁵ Charles Tisseyre »Une erreur diplomatique: La Hongrie mutilée«, Paris 1922.
- ³⁶ Jerzy Lukaszewski – ua. 482–487. o.
- ³⁷ François d'Orcival »Le Danube était noir«, Paris 1968. 71–74. o.
- ³⁸ Charles Danielou »Le Traité de Trianon«, Paris 1923. 10, 11. o.
- ³⁹ Robert Vallery-Radot »Les Furieux de la Paix«, Paris 1936.
- ⁴⁰ Thomas Masaryk »Résurrection d'un Etat« 64. o.
- ⁴¹ André de Hevesy – ua. 220. o.
- ⁴² Georges Roux »Reviser les traités?«, Paris 1931., 13–30. o.
- ⁴³ »Le Pangermanisme & la conquête de la Hongrie«, Paris 1940. 52. o.
- ⁴⁴ – ua. 54. o.

- ⁴⁵ Georges Desbons »La Hongrie après le Traité de Trianon«, Paris 1933. 88. o.
- ⁴⁶ André de Hevesy – ua. 230. o.
- ⁴⁷ Journal »Az Est« du 5/11/18 – cité par Zoltan Szende dans la »Nouvelle Revue de Hongrie« de janvier 1939, 235–242. o.
- ⁴⁸ André de Hevesy – ua. 235–242. o.
- ⁴⁹ J. O. R. F. du 8/6/19, 2578. o.
- ⁵⁰ Gy. Jozsa »La République Soviétique Hongroise de 1919« dans la revue »Documentation sur l'Europe Centrale«, Louvain 1969. vol. VII/2/69 96, 98. o.
- ⁵¹ René Dupuis – ua. 47. o.
- ⁵² Georges Desbons – ua. 94, 95. o.
- ⁵³ Henri Bogdan »Histoire de la Hongrie«, Paris 1966.
- ⁵⁴ Antal Ullein-Reviczky »La nature juridique des clauses territoriales du Traité de Paix de Trianon«, Paris 1929., 159. o.
- ⁵⁵ Robert Vallery-Radot »La Hongrie et l'esprit maçonnique des Traités« extrait de »La Revue Hebdomadaire«, Paris 1929., 21, 27. o.
- ⁵⁶ Henri Pozzi – ua. 261. o.
- ⁵⁷ Paul et Jean Lebourg »Les consciences se réveillent« Paris 1929.
- ⁵⁸ Henri Pozzi – ua. 313. o.
- ⁵⁹ Henri Castex et André de La Far »Les dessous de la guerre 14–18«, Paris 1967. 371. o.
- ⁶⁰ Gabriel Gobron – ua.
- ⁶¹ Georges Roux – ua. 64. o.
- ⁶² Georges Desbons – ua. 4. o.
- ⁶³ Henri Pozzi »La Guerre revient«, Paris 1933. 137. o.
- ⁶⁴ Henri Pozzi »Les Coupables«, Paris 1934. 257. o.
- ⁶⁵ Sir Robert Gower »La Révision du Traité de Trianon«, Paris 1937., 29. o.
- ⁶⁶ Georges Roux – ua. 64, 66, 89. o.
- ⁶⁷ Sir Robert Gower – ua. 26. o.
- ⁶⁸ J. O. R. F. du 8/6/21 – Débats parlementaires 2585–86. o.
- ⁶⁹ Aldo Dami – ua. 175, 176. o.
- ⁷⁰ Aldo Dami – ua. 133. o.
- ⁷¹ Henri Pozzi – ua. 297. o.
- ⁷² Antal Ullein-Reviczky – ua. 51. o.
- ⁷³ F. Nitti – ua.
- ⁷⁴ Aldo Dami – ua. 23, 24. o.
- ⁷⁵ R. P. Jérôme Szalay »Rassembler ce que l'on a dispersé«, Paris 1957.
- ⁷⁶ Georges Roux – ua. 18–24. o.
- ⁷⁷ Henri Pozzi – ua. 256. o.
- ⁷⁸ René Dupuis – ua. 47, 48. o.
- ⁷⁹ Georges Desbons – ua. 114. o.
- ⁸⁰ Charles Tisseyre – ua. 29. o.
- ⁸¹ Charles Danielou – ua. 11, 13. o.
- ⁸² Aldo Dami – ua.
- ⁸³ Aldo Dami – ua. 55, 76, 77. o.
- ⁸⁴ Adalbert de Poka-Pivny »Le Siècle de Jeanne d'Arc et le siècle dernier de la Hongrie«, Budapest 1931., 43. o.
- ⁸⁵ De la Revelière »Europe Centrale: Etude d'incendie«, Paris 1923., 18. o.
- ⁸⁶ Georges Roux – ua. 89. o.
- ⁸⁷ »Nouvelle Revue de Hongrie« demars 1937, 232. o.

- ⁸⁸ Victor L. Tapie »Monarchie et peuples du Danube«, Paris 1969., 32, 33, 42, 43, 49, 77, 82. o.
- ⁸⁹ Edouard Sayous »Histoire Générale des Hongrois«, Paris 1900., 34. o.
- ⁹⁰ Robert Vallery-Radot – ua. 7. o.
- ⁹¹ F. Nitti – ua. 104 és köv. oo.
- ⁹² René Dupuis – ua.
- ⁹³ Sir Robert Gower – ua. 16–18. o.
- ⁹⁴ Gabriel Gobron – ua. 121. o.
- ⁹⁵ Aldo Dami »Les nouveaux martyrs, destin des minorités«, Paris 1936.
- ⁹⁶ »La Transylvanie«, Bucarest 1938., 865. o.
- ⁹⁷ Georges Desbons – ua. 179. o.
- ⁹⁸ »Le Pangermanisme & la conquête de la Hongrie«, Paris 1940., 134. o.
- ⁹⁹ René Dupuis – ua. 94. o.
- ¹⁰⁰ Aldo Dami »La Hongrie de demain«, Paris. 1932., 33. o.
- ¹⁰¹ Aldo Dami – ua. 178, 179. o. és Henri Pozzi – ua. 347, 359. o.
- ¹⁰² A. Dorien »La question d'une frontière commune entre la Pologne et la Hongrie«, Varsovie 1921.
- ¹⁰³ »Le Pangermanisme & la conquête de la Hongrie«, Paris 1940., 147. o.
- ¹⁰⁴ Wenzel Jaksch »Potsdam 1945 ou l'histoire d'un mensonge«, Paris 1966., 87–92. o.
- ¹⁰⁵ Wenzel Jaksch – ua. 60. o.
- ¹⁰⁶ Maurice Baumont »Les origines de la deuxième Guerre Mondiale«, Paris 1969., 319, 320. o.
- ¹⁰⁷ Revue »Documentation sur l'Europe Centrale« vol. V/1/67 Louvain, 35. o.
- ¹⁰⁸ Eugène Sujanszky »La Fête des Héros« dans le bulletin mai 1965 de l'Association des Combattants Hongrois de la Liberté en France (traduit du hongrois).
- ¹⁰⁹ Robert Vallery-Radot – ua. 21. o.
- ¹¹⁰ Joseph A.-Mikus »La Slovaquie dans le drame de l'Europe«, Paris 1955., 55, 56. o.
- ¹¹¹ Aldo Dami – ua. 140. o.
- ¹¹² Joseph A.-Mikus – ua. 170. o.
- ¹¹³ Joseph A.-Mikus – ua. 166. o.
- ¹¹⁴ Joseph A.-Mikus – ua. 207, 208, 209. o.
- ¹¹⁵ Joseph A.-Mikus – ua. 274. o.
- ¹¹⁶ Joseph A.-Mikus – ua. 276, 386. o.
- ¹¹⁷ Joseph A.-Mikus – ua. 370–373. o.
- ¹¹⁸ »Le Monde« du 24/4/68 5. o.
- ¹¹⁹ René Dupuis – ua. 30. o.
- ¹²⁰ Aldo Dami – ua. 95, 96. o.
- ¹²¹ Pierre Sequeil »Le dossier de la Transylvanie«, Paris 1967., 117. o.
- ¹²² Henri Pozzi – ua. 95, 96. o.
- ¹²³ Michel Tatu dans »Le Monde« des 11/12/13 és 14 nov. 1967.
- ¹²⁴ »Congressional Record« 1re session du 89e Congrès des U.S.A.
- ¹²⁵ Herbert van Leisen »Le problème Transylvain«, Genève 1943., 93–103. o.
- ¹²⁶ Louis de Vienne »Le guépier de l'Europe Centrale«, Paris 1937., 157. o.
- ¹²⁷ Henri Pozzi – ua. 262–279. o.
- ¹²⁸ Bernard George »L'Occident joue et perd: la Yougoslavie dans la guerre«, Paris 1968., 46, 47, 52, 108, 222. o.
- ¹²⁹ Henri Pozzi – ua. 114, 115, 156–178, 243, 309. o.
- ¹³⁰ Henri Pozzi – ua. 173, 174. o.
- ¹³¹ Henri Pozzi – ua. 24, 29, 134. o.
- ¹³² Henri Pozzi – ua. 223–334. o.

- ¹³³ Gabriel Puaux »Mort et transfiguration de l'Autriche«, Paris 1970., 131–152. o.
¹³⁴ Jacques Mordal »Versailles ou la Paix impossible«, Paris 1970., 35–52. o.
¹³⁵ Wenzel Jaksch – ua. 306. o.
¹³⁶ Robert Valléry-Radot – ua. 11. o. et Henri Pozzi – ua. 260. o.
¹³⁷ Henri Pozzi – ua. 252, 260, 289. o.
¹³⁸ Gabriel Gorbou – ua. 141, 142, 147, 153. o.
¹³⁹ Georges Desbons – ua. Avant propos XI. o.
¹⁴⁰ J. O. R. F. du 12/7/21 – Débats Parlementaires du Sénat.
¹⁴¹ J. O. R. F. du 8/6/21. 2591. o.
¹⁴² Charles Tisseyre – ua. préface de M. de Monzie, VII. o.
¹⁴³ Chales Tisseyre – ua. 9–18, 53, 54, 60, 79. o.
¹⁴⁴ René Dupuis – ua. 15, 16, 17, 18 et 139–161. o.
¹⁴⁵ Henri Pozzi »La guerre revient«, Paris 1933.
¹⁴⁶ De La Revelière – ua. 42, 43, 55, 57, 59, 65, 66. o.
¹⁴⁷ Georges Andersen »Quant la France s'en lave les mains« dans »Combat« du 1/9/68.
¹⁴⁸ Wenzel Jaksch – ua. 307. o.
¹⁴⁹ Maurice Baumont »Les origines de la 2e Guerre Mondiale«, Paris 1969.
¹⁵⁰ Louis de Vienne »Comment faut-il comprendre les Hongrois?« dans la »Nouvelle Revue de Hongrie« de novembre 1935, 387, 388. o.
¹⁵¹ René Dupuis – ua. 139–161. o.
¹⁵² Paul et Jean Lebourg – ua.
¹⁵³ Aldo Dami – ua.
¹⁵⁴ Janko Musulin dans le »Salzburger Nachrichten« du 2/11/56 cité par le R. P. Szalay dans »Vérités sur l'Europe Centrale« 157, 158. o.
¹⁵⁵ Georges Desbons – ua. 106. o.
¹⁵⁶ R. P. Jérôme Szalay – ua.
¹⁵⁷ Georges Roux – ua. 133–137, 142–144, 151, 162, 163. o.
¹⁵⁸ Dominique Audollent, article dans »Exil et Liberté« d'octobre 1966.
¹⁵⁹ Antal Ullein-Reviczky – ua. 111, de la première édition de 1929.
¹⁶⁰ Joseph A.-Mikus – ua. 391. és köv. oo.
¹⁶¹ De la Revelière – ua. 28. o.
¹⁶² Louis Eisenmann »La Hongrie Contemporaine«, Paris 1921., 57. o.
¹⁶³ René Dupuis – ua.
¹⁶⁴ Paul et Jean Lebourg – ua.
¹⁶⁵ Louis de Vienne – ua.
¹⁶⁶ Tibor Eckhardt »L'aménagement politique et économique de l'Europe Danubienne« publication de la Dotation Carnegie, bulletin 4, Paris 1934., 361. o.
¹⁶⁷ Henri Pozzi – ua. 365. o.
¹⁶⁸ Louis-Paul Deschanel »Deux gardiens de la Civilisation: Hongrie et France« article publié dans la »Nouvelle Revue de Hongrie« de décembre 1936.
¹⁶⁹ Philippe Gailliant »Fallait-il détruire l'Autriche-Hongrie« dans la revue du »XXe siècle Fédéraliste« n° 395 de décembre 1968.
¹⁷⁰ Aldo Dami – ua.
¹⁷¹ Wenzel Jaksch – ua. 313. o.
¹⁷² Sigismond Varga »La tragédie d'un pays millénaire«, Paris 1930., 30–36. o.
A szövegen kívül szereplő térképek Paul és Jean Lebourg »Les consciences se réveillent« (Fölérred a lelkiismeret) c. könyvkivonatai, Delpeuch kiadó, 1929.

Felhasznált irodalom a trianoni szerződésről

- »Pro Hungaria – Les droits de la hongrie«
A pozsonyi magyar egyetem címe és a békekonzferencia (Budapest, 1919).
»La Question d'une frontière commune entre la Pologne et la Hongrie«, A. Dorien (Ed. Wende, Varsovie 1921).
»Une erreur diplomatique: La Hongrie mutilée«, Charles Tisseyre (Ed. Mercure, Paris, 1922).
»La Hongrie après le traité de Trianon«, Ladislav Buday (Ed. Roustan, Paris 1922).
»La Petite Entente«, Jean Desthieux (Ed. Bossard, Paris 1922).
»Nos illusions sur l'Europe centrale«, Wladimir d'Ormesson (Ed. Plon, Paris 1922).
»L'agonie d'un empire«, André de Hevesy (Ed. Perrin, Paris 1923).
»Le traité de Trianon«, Charles Daniélou (Ed. Figuiet, Paris, 1923).
»Europe centrale: étude d'incendie«, De La Revelière (Ed. Vernet X. Warin, Paris 1923).
»La Paix«, François Nitti (Ed. Reider et Cie, Paris 1925).
»L'inférieur des arroi«, André Ott (Ed. Delpeuch, Paris 1927).
»Le traité de Trianon et des Conséquences«, de Nagy et Fenyő (Ed. Athenaeum, Budapest 1927).
»Justice pour la Hongrie«, Légrady Ottó (Ed. Pesti Hírlap, Budapest 1928).
»La Paix Malpropre«, Alcide Ebray (Ed. Unitas, Milan 1925).
»Le chaos Danubien« Alcide Ebray (Ed. Evolution, Paris 1929).
»La nature juridique des clauses territoriales du traité de Trianon«, Antal Ullein-Reviczky (Ed. Pedone, Paris 1929, réédité en 1936).
»Les consciences se réveillent« Paul et Jean Lebourg (Ed. Delpeuch, Paris 1929).
»La Hongrie de demain«, Aldo Dami (Ed. Delpeuch, Paris 1929).
»Comment un pays millénaire fut démembré« de Pierrepont, B. Noyes (Ed. Athenaeum, Budapest et »Nouvelle Revue de Hongrie« 1929).
»La tragédie d'un pays millénaire« Sigismond Varga (Ed. La Source, Paris 1930).
»La siècle de Jeanne d'arc et le siècle dernier de la Hongrie«, Adalbert de Poka-Pivny (Ed. Association Affaires Etrangères, Budapest 1931).
»Le problème Hongrois«, René Dupuis (Ed. Internationales, Paris 1931).
»Réviser les traités?«, Georges Roux (Ed. Plon, Paris 1931).
»Le traité de Trianon«, (Ed. De la Société des Juristes Hongrois, Budapest 1931).
»Arpad blessé ou la Hongrie nouvelle«, Eugen Paumés (Ed. D'Hartoy, Paris 1932).
»La fin des Habsbourg« Jérôme et Jean Tharaud (Ed. Flammarion, Paris 1933).
»La Hongrie après le traité de Trianon« Georges Desbons (Ed. Rivière, Paris 1933).
»La Hongrie mystérieuse«, Gabriel Gobron (Ed. Rivière, Paris 1933).
»La Hongrie de Demain«, Aldo Dami (Ed. Oeuvres Représentatives, Paris 1933).
»La guerre revient«, Henri Pozzi (Ed. Berger, Paris 1933).
»Les coupables«, Henri Pozzi (Paris 1934).
»Les nouveaux martyrs, destin des minorités«, Aldo Dami (Ed. Sorlot, Paris 1936).
»Les furieux de la Paix«, Robert Valléry-Radot (Ed. Grasset, Paris 1936).
»Le guépier de l'Europe centrale«, Louis de Vienne (Ed. Baudinière, Paris 1937).
»La révision du traité de Trianon et les frontières de la Hongrie«, Sir Robert Gower (Ed. Sorlot, Paris 1937).
»La désagrégation de l'Europe – Essai sur des vérités impopulaires«, Francesco Nitti (Ed. Spes, Paris 1938).
»Les roumains nos alliés?«, P. J. Thomas (Ed. Sorlot, Paris 1939).
»Le pangermanisme a la conquête de la Hongrie« (Ed. Jouve, Paris 1940).
»La ruthénie subcarpathique«, Aldo Dami (Ed. du Mont-Blanc, Genève 1944).
»Vérités sur l'Europe centrale«, R. P. Jérôme Szalay (Ed. par l'auteur, Paris 1957).
»Rassembler ce que l'on a dispersé«, R. P. Jérôme Szalay (Ed. par l'auteur, Paris 1957).
»Le dossier de la Transylvanie«, Pierre Séquiel (Ed. C. A. R. S. T., Paris 1967).

Tartalom

Bevezető	5
Előszó	7
I. FEJEZET: Az 1000 éves Magyarország földrajzi egysége és néprajzi tagoltsága	9
II. FEJEZET: Az első világháború: okai, kialakulása és az 1918-as légkör	26
III. FEJEZET: A fegyverszünetről a békéig: Károlyi és Kun Béla ...	39
IV. FEJEZET: A Trianoni Békeszerrződés jogi, erkölcsi és területi vonatkozásai	46
V. FEJEZET: A Magyar kisebbségek elnyomása. A revizionizmus és a második világháború. Az erdélyi kérdés.	66
VI. FEJEZET: A franciák felelőssége. Újságírók, diplomaták, tábornokok.	92
VII. FEJEZET: Összefoglalás	107
Utószó a második kiadáshoz (1989)	120
I. <i>Függelék</i> : A szlovák memorandum kivonata a magyar parlamenthez 1861-ben	122
II. <i>Függelék</i> : A magyar nép 1871-i történelmi tiltakozása Elszász-Lotharingia elszakítása ellen.	124
III. <i>Függelék</i> : A Magyarországgal kötött fegyverszüneti szerződés.	126
IV. <i>Függelék</i> : A trianoni szerződés tárgyaló feleit a népek önrendelkezési joga inspirálta-e?	128
V. <i>Függelék</i> : Határkő egy kálváriakereszt lábánál	129
VI. <i>Függelék</i> : A keleti országok sorrendje a franciák szimpátiájában	130
VII. <i>Függelék</i> : IV. Béla „mongol levél”-nek nevezett írása IV. Innocent pápához 1251. november 11 kelettel	130
Jegyzetek	135

